تامل کوتاه

اعتدال یعنی چه؟

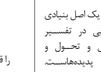

سیدیحیی یثربی

اعتدال یک اصل بنیادی ارسطویی در تفسیر پیدایش و تحول و نابودی پدیده‌هاست. ارسطو به‌عنوان یک متفکر واقعیت‌گرا در جست‌وجوی مبانی عینی بود تا بتواند جهان و حوادث آن را تفسیر کند. ارسطو روش انتزاعی افلاطون را که تفسیر جهان براساس مفاهیم انتزاعی و فرضیات ذهنی بود، نمی‌پذیرفت. بلکه از روشی پیروی می‌کرد که آن را فوسیکوس می‌نامید؛ یعنی روشی مبتنی بر واقعیت‌های جهان و پدیدایش پدیده‌ها را از عناصر چهارگانه براساس اعتدال. تفسیر می‌کرد به این معنا که اگر اجتماع عناصر و ترکیب و امتزاج آنها متعادل و متناسب باشد، به نسبت میزان این اعتدال و تناسب، موجوداتی پدید می‌آیند از مرکبات جمادی گرفته تا نبات و حیوان.

و اگر این اعتدال آسیب ببیند، این پدیده‌ها دچار انحلال و نابودی می‌شوند. ارسطو طبیعت را دارای قوانینی می‌دانست که ثابت و استوارند. او می‌گفت: هرگز کار طبیعت گزاف و بیهوده نیست. بلکه حساب و کتاب روشن و تابنی دارد. چنان که علوم تجربی جدید هم بر این قوانین استوارند!

اعتدال در طب قدیم هم یک اصل اساسی بود که سلامت و بیماری‌ها براساس اعتدال و عدم اعتدال عناصر و اخلاط و طبایع، تفسیر می‌شدند.

ارسطو اعتدال را در اخلاق هم، اساس قرار داد از نظر وی اخلاق بر اعتدال استوار بود. شجاعت اعتدالی بود در میانه ترسویی و بی‌باکی و همین‌طور سخاوت، عفت و حکمت همه براساس اعتدال تفسیر می‌شدند. حکمای اسلام نیز اخلاق را براساس اعتدال تفسیر می‌کردند.

اگرچه در جهان امروز این واژه را در قلمرو علوم تجربی و طب و ... چندان جدی نمی‌گیرند، اما در عرف مردم، هنوز هم آن را به کار می‌برند. اعتدال امروزه در زمینه سیاست به معنای دقیق ارسطویی نیست. بلکه منظور از آن، تدبیر مبتنی بر خرد و دانش و تجارب جدید است. این تردید و این رفتوبرگشت‌ها میان بودن یا نبودن درون یک ساختار به چشم می‌خورد.

مضاف بر این، فشارهایی وجود دارد که شما نیز به آنها اشاره کردید. از جمله تحریم‌ها و مسایل اقتصادی، به همراه برخی سیاست‌های ناکارآمد که در این سال‌ها خود را نشان داده است. اما در وهله اول من رای و میزان مشارکت را سلبی می‌دانم. در واقع اگر جلیلی نبود و هاشمی نیز فرصت حضور می‌یافت، در آن صورت باید منتظر واکنش جامعه و پیامدهای آن می‌بودیم. بنا نبود که هاشمی خود را در ادامه اصلاحات تعریف کند. هاشمی سنت و رسم خود را داشت. با چنین فرضی، اصلاح‌طلبان یا ناگزیر بودند از کاندیداشان به نفع هاشمی صرف‌نظر کنند که موفقیت بسیار دراماتیکی پیدا می‌کردند یا مجبور بودند کاندیداشان را حفظ کنند که به شکاف آرا می‌انجامید. از این‌رو نتیجه‌ای به سلیقی چون شان اجتماعی، درآمد، محدودیت‌های اجتماعی و فرهنگی، ایده شفلی و ایده کودک‌ان بصورت کلی مربوط است اما نکته اینجاست که شأن و طبقه اقتصادی اکثر این افراد هنگامی که به کشور دیگر مهاجرت می‌کنند بصورت خود به خود تغییر می‌کند. در بهترین حالت نیز شهروند جرجه دوم به حساب می‌آیند. این افراد البته شکست خود را نمی‌پذیرند و حتی زمانی که با تنش‌های فرهنگی سوی عدم مواجهیم و مباحث زیادی حول آن شکل گرفته است، عجالتا از آن گذر می‌کنم اجدادا بسنده می‌کنیم که خودکشی افراد طیف‌ترین نوع فرار از مواجهه با وضعیت است؛ فرار به چاه عدم.

اول دوم: مهاجرت

مهاجرت نیز ترک زمین بازی‌ای است؛ اما نه به سمت «عدم»، بلکه به سمت یک زمین بازی‌ای که دست‌کم در ذهن فردی که مهاجرت می‌کند به ظاهر مطلوب‌تر است. در دو سطح می‌توان این پدیده را مورد بررسی قرار داد؛ میل به مهاجرت و خود عمل مهاجرت. به تأسی از این تقسیم‌بندی، دو دسته افراد وجود دارند؛ آنهایی که مهاجرت کرده و رفته‌اند و عده‌ای که مهاجرت نکرده‌اند اما سالیان دراز این مساله را به مثابه یک فانتزی در ذهن خود پرورانده و با آن معامله می‌کنند. بنابراین ما در بسیاری از موقع شاهد آن هستیم که فرد از سویی نمی‌تواند فضای زیستش را تحمل کند و از سوی دیگر نمی‌خواهد یا وضعیت جدید نیز مقابل شود. در نتیجه لنگرهای چون ملاحرم روزی ناخلف رفت؛ را در ذهن می‌تراشد تا سال‌ها فضای نامطلوب موجود را تاب بیاورد و اصولا از رنج خویش شانه خالی کند. اما در مقابل این ایده ذهنی مهاجرت، مهاجرت نمی‌کند؛ اما دایم به زمین بازی‌ای که بسیار از ترک می‌کند، بدنشان را به مکانی که به ظاهر روشن‌تر است منتقل می‌کنند. عمدتدرین دلایلی که این دسته از افراد در دهنشان می‌پرورانند به سلیقی چون شأن اجتماعی، درآمد، محدودیت‌های اجتماعی و فرهنگی، ایده شفلی و ایده کودک‌ان بصورت کلی مربوط است اما نکته اینجاست که شأن و طبقه اقتصادی اکثر این افراد هنگامی که به کشور دیگر مهاجرت می‌کنند بصورت خود به خود تغییر می‌کند. در بهترین حالت نیز شهروند جرجه دوم به حساب می‌آیند. این افراد البته شکست خود را نمی‌پذیرند و حتی زمانی که با تنش‌های فرهنگی

قصه

«تاریخ کوتاه جهان»

جلدهای ۶۵ و ۶۶ مجموعه تاریخ جهان انتشارات «فقنوس»، منتشر شده. «عمر بریکلی» و «بحران بزرگ عثمان ابن دو جلد جدید از مجموعه تاریخ جهان است. «مجموعه تاریخ جهان» به ادعای ناشر، می‌کوشد چشم‌اندازی گسترده و ژرف از سیر تاریخ عرضه کند. این مجموعه با ارایه زمینه‌های فرهنگی رخدادهای تاریخی، خوانده را مجذوب خود می‌کند. «مجموعه تاریخ جهان» اندیشه‌های سیاسی و فلسفی تاثیرگذار را در گذر تمدن از بین‌النهرین و مصر باستان به یونان و روم، اروپای قرون وسطی و دیگر تمدن‌های خاورمیانه، به تفکر وا می‌دارد. این مجموعه نه‌تنها برای آشنایی خوانندگان با مبانی تاریخ تدوین شده است، بلکه در پی آگاهی‌بخشی از هر آن‌چه است که زندگی‌شان بخشی از سرگذشت کلی انسان‌هاست. هر جلد از این مجموعه برداشتی جامع و روشن از یک دوره مهم تاریخی را به خواننده ارایه می‌کند. هر مجلد از این مجموعه به یک حادثه تاریخی برداخته است. عنوان‌ها و مجلدها بدین شرح‌اند: یک جریان تاریخی را روایت نمی‌کنند و محتوا و مطالب هر جلد نیز به طور مستقل از سایر مجلدها تهیه و تدوین شده است. نکته قابل نظر درباره این مجموعه فرورفتن در عمق حوادث تاریخی است. در مجموعه تاریخ جهان رویدادهای تاریخی با زبانی ساده، دقیق، موجز و منظم روایت شده‌اند. هر جلد به یک دوره و حادثه تاریخی پرداخته و جنبه‌های مختلف را تا اندازه‌ای رازگشایی کرده برای یک خواننده عام جذاب و خواندنی باشد. انتقادات چون تمدن مایا، خط ویتنام، انقلاب فرانسه، بیزانس و... در حدود ۲۰۰ صفحه جای گرفته‌اند و این به روشنی نشان می‌دهد که سوخ تا چه عمقی در درون حادثه کنکاش کرده است. گروه مولفان این مجموعه تاریخی نیز به مانند مترجمانش سه فراخور موضوع از کارشناسان حوزه هستند و در پایان هر کتاب فهرست منابع اثر به طور دقیق ذکر شده‌اند تا میزان اعتبار و درستی مطالب را تایید کنند. تاریخ‌نشان و نیاز پژوهشی که پیوسته با نیاز دانشی و حارجی تاریخی سر و کار دارند، می‌توانند در بدنه این مجموعه میزان اعتبار منابع هر جلد را محک بزنند.

کتاب بحران بزرگ به رکود اقتصادی دهه ۳۰ آمریکا می‌پردازد. پس از رونق دهه ۱۹۲۰، زمانی که کارخانه‌ها، فروشگاه‌ها و معدن‌ها بسته شدند، اکثر آمریکایی‌ها تکان خوردند. کسانی که هیچ‌گاه طعم بیکاری را نچشیده بودند، ناگهان خود را گرفتار فقر دیدند و اصلی نبودنستند بود کنند که چنین وضعی برایشان پیش بیاید. گرسنگی و فقر امید جدتایی برای آمریکایی‌ها باقی نگذاشت. بلکه پرسش‌های بسیاری فرورویشان قرار داد. «عمر بریکلی» و جنگ دهشتناک پلوپونزی در برهه‌ای از تاریخ رخ داد که تاریخ‌نگاران معاصر از آن عصر کتک‌ها و عطای خسود و جهان را به لقایش می‌بخشد. هرچند که خودکشی موضوع مهمی است و می‌توان ساعت‌ها درخصوص آن بحث کرد، چون با حذف فیزیکی خود و رفتن سوزه به